

részt az, hogy hozzászoktak, hogy tétje van minden helyzetnek, hogy minden helyzetben felelősek megnyilvánulásaikért. Ez pedig rendkívüli mértékben blokkolja a fantázia szabad áramlását. Nehézséget jelenthetnek az iskolai környezet korlátozó tényezői is, pl. az, hogy sok iskolában rögzített padokban ülnek a gyerekek, kicsi a hely, és ez bizonyos feladatok elvégzését lehetetlenné teszi, vagy nagy mértékben megnehezíti. A tananyag kidolgozásánál ezt figyelembe vettük.

Tudatában vagyunk annak is, hogy az elképzelés némileg idealista, mivel ez a fajta megközelítés az átlagosnál nagyobb felkészültséget igényel a nyelvtanárok részéről, akik közül így is – az ismert körülményekből adódóan – nem kevesen vállalnak heti 20 óra gimnáziumi tanítás mellett nyelviskolai állást és magántanítványokat. Ennek ellenére máris sokan nagy érdeklődést mutatnak a program iránt, és úgy tűnik, jó néhányan belevágnának.

Azt valljuk, hogy bármilyen módszernél fontosabb az, hogy milyen a tanár személyisége, hogy mekkora a hitele a gyerekek előtt. Ezért is kerülöm, hogy a programunk szerinti tanítást módszernek nevezzem. A személyiségfejlesztő technikákra is igaz az, ami minden technikára: megkönnyítik a kitűzött célok elérését, de önmagukban nem elegendők.

A *szemlélet* kifejezés jelzi, hogy egy bizonyos mentalitásról van szó. Ez a mentalitás az iskolai nyelvtanítást inkább nyelvi nevelésként tekinti; tehát egy nagyobb egész részének, ahol az egészet a személyiség formálása jelenti. Nem akarjuk elfelejteni, hogy a tárgynál fontosabb az alany, hogy a tantárgyat nem önmagáért tanítjuk, hanem különböző célok szolgálatába állítjuk.

Felmerül a kérdés, hogy vajon tud-e egy tanár kreativitásra, önismeretre nevelni, ha ő maga is ebből az iskolarendszertől került ki, tehát ha ő maga sem kapott ilyen nevelést? A megoldást az egyetemi tanárképzésnek kellene megadni. A tanárnak készülő diákok nagy részének nincs pl. elfogadható önismerete, és sajnos az egyetemen sincs mód a leendő tanárok személyiségének fejlesztésére. Ez nem része a tanárképzésnek. Noha elvételre akad egy-egy ilyen kurzus, ezek – érthetően – csak igen kis számú résztvevőt képesek befogadni.

Tisztában vagyunk azzal, hogy később még számos, ma még nem látható nehézség adódhat, mivel jelenleg a program első harmadában járunk.

A lecsupaszított színházi helyzet a következő: A megszemélyesíti B-t, C pedig figyel. Az ilyen megszemélyesítés általános gyakorlat a gyerekek között, és egy szerep eljátszása lényegében nem különbözik a gyermekek játékától. Minden játék világot teremt a világban – egy öntörvényű tartományt –, és a sok elvárásolt kastély közül, amelyet a gyerekek felépítettek, a színházat tekintjük a legmaradandóbbnak. Itt kezdődik a művészet és az élet közötti különbség.

(Eric Bentley: *A dráma élete*
Jelenkor Kiadó, Pécs, 1998. 123. p.)

A középiskolás francia nyelvű színjátszásról

Vatai Éva

A színjátszásnak egy olyan fajtájáról szeretnék beszélni, amely Magyarországon igen mély gyökerű, s az utóbbi évek (oktatás- és kultúr)politikai változásainak köszönhetően igen elterjedtté vált. A színjátszásnak egy speciális formája ez, amely nem pusztán az anyanyelvi színjátszás *lefordítása* egy adott idegen nyelvre. Nem *feltétlenül* és nem *csupán* a nyelvtudást fejleszti, hanem kettős gát áttörését eredményezheti. Színpadra lépni és megszólalni nehéz, idegen nyelven talán még nehezebb. Bár van olyan diák, aki azt állítja: „*én magyarul soha nem játszottam volna. De franciául más a helyzet, mert ott elbújhattam a nyelv mögé.*” Egy másik diák azt mondja: „*A színház megértette velem, hogy a világ egy dolog, amit mindenki másképp lát. Amit meg lehet fejteni. Én azt mutatom meg, hogy én miként fejtettem meg. És nem számít, hogy milyen nyelven mutatom.*”

A középiskolás francia színjátszás évenként megrendezett márciusi nemzetközi seregszemléje a pécsi fesztivál. Néhány éve van általános iskolás változata Mátészalkán. Két éve két francia nyelvű egyetemi találkozó is megszületett, az első Debrecenben, a második Szegeden. A Zsámbéki Katolikus Tanítóképző Főiskola több éve ad otthont idegen – köztük francia – nyelvű gyermekprodukciók találkozójának.

Időben az első találkozó a pécsi volt – jövőre lesz 10 éves. Mostanára már olyan rendezvénysorozat alakult ki mellette és körülötte, amelyet többen mozgalomnak aposztrofálnak.

Az FTLF története

- 1989.** Egy lelkes budapesti franciatanár, Poros András kezdeményezésére néhány budapesti és vidéki gimnázium színjátszó csapata találkozik Budapesten, a Radnóti Gimnáziumban.
- 1992.** A fesztivállá bővült találkozónak Pécs ad teret, a Leőwey Gimnázium vállalkozik a szervezésre. A fesztivál neve francia rövidítéssel FTLF (Festival de Théâtre Lycéen Francophone) lesz. *(Ez a rövidítés tréfásan így is feloldható: Faites toujours la fête! – Mindig ünnepeljeteek!)*
- 1993.** Látván a rendezvény fontosságát és sikerét, a szervezési munkákhoz csatlakozik a pécsi Francia Egyesület. Létrehozzák a Frankofón Hetet. A fesztivál nemzetközi rendezvény lesz.
- 1994.** Az FTLF alapító tagja lesz a Francia Nyelvű Diákszínjátszó Fesztiválok Világszövetségének, melynek központja a franciaországi La Roche sur Yon.
- 1996.** Tíz ország franciául színjátszó fiataljai gyűlnek össze Pécsen, már tengeren túlról is vannak résztvevők *(Tunézia, Kanada)*.
- 1998.** A fesztivált az Európa Tanács is biztosítja támogatásáról, elismerve ezzel, hogy a rendezvény az európai ifjúság egyik fontos kulturális fóruma.
- 1999.** A fesztivál eléri befogadóképességének határait: a három és fél napos rendezvény 12 külföldi és 24 magyar résztvevő csapattal zajlik.
- 2000.** A szervezők területi selejtezőket iktatnak be Magyarország néhány nagy városában *(Debrecen, Szeged, Budapest, Pécs)*.
- és
- 2001.** Pécs lesz a márciusi Fesztiválok Fesztiváljának, valamint az áprilisi X. FTLF nemzetközi színjátszó fesztiváljának helyszíne.

Az FTLF célja

A fesztivál Pécsen négy napon keresztül otthont ad több száz olyan középiskolás fiatalnak, akik a színjátszást franciául művelik.

Csupán egy állomása a középiskolákban folyó ilyen irányú éves munkának, hiszen az évek óta sikeresen szereplő intézményekben szeptemberben kezdik a színjátszó munkát, s az év végéig tart, hiszen a külföldi fesztiválok nagy része április és június közt zajlik. Az idegen nyelvű színjátszás módszertanában jártas tanárok intézményeikben atelier-eket (színjátszó műhelyeket) indítanak, amelyek munkájában év közben segítséget nyújthat egy szakmabeli rendező, színész. Az itt készült munkákat mutatják be a pécsi fesztiválon, ahol hazai és nemzetközi szakemberekből álló zsűri mond kritikát.

Közösen megfogalmazott célunk az is, hogy a magyar diákok kapcsolatot létesíthessenek külföldi kortársaikkal, s a fesztivál alatti színvonalas művészeti programok keretében találkozhassanak. Tevékenységünk pedagógiai sikerének könyvelhető el, hogy az ország és a világ különböző tájairól jött fiatalok együtt töltik ezt a négy napot a frankofónia jegyében: barátságok és szakmai kapcsolatok születnek. A világ hasonló jellegű fesztiváljain is jelen vannak a magyarok, s művészi sikereikről, nyelvi felkészültségükről sokat hallunk.

Ezeket az eredményeket évről évre visszaigazolják az intézmények, a társadalom, a nemzetközi visszhang. (Itt egy személyes megjegyzést teszek: nemrégiben a világ másik felén atelier-vezetők konferenciáján vettem részt. A különböző fesztiválok atelier-munkáiról volt szó, s a szakmabeliek egyöntetűen állították, hogy nagyon hatékonyra teszi az atelier-munkát, ha van egy-két magyar résztvevője is, mert nyelvi és technikai felkészültségük, valamint nyitottságuk példaadó. Eddig számomra ez a megjegyzés volt munkánk legnagyobb elismerése.)

A fesztivál a francia fél teljes támogatását élvez, hiszen a francia kultúrpolitika is felismerte benne érdekét: a francia nyelvtanulás angol általi fenyegetettsége enyhül, ha a nyelvtanítás a klasszikustól különböző célokat is kitűz maga elé. Jelen esetben ez a cél a *színjátszás*. A francia nyelvnek és a színjátszásnak ez a szerencsés összekapcsolása a világon hűsz, a pécsi fesztiválhoz hasonló, évenként rendezett fesztivált eredményezett. Ezek a rendezvények 1996-ban szervezetbe tömörültek, melynek neve *Francia Nyelvű Diákszínjátszó Fesztiválok Világszövetsége*. A szövetség tagjai (a fesztiválszervezők és a francia diplomácia érintett képviselői) évenként egyszer más-más országban találkoznak, hogy megvitassák a fesztiválok helyzetét. Ez alkalommal összegyűlnek a fesztiválok nyertes produkciói, hogy a Fesztiválok Fesztiválján bemutassák az országukat reprezentáló színpadi alkotást. Több igen távoli országban (pl. Izrael, Costa Rica) tervezik ebben az évben francia nyelvű diákszínjátszók fesztiváljának meghonosítását.

A Világszövetség eddigi leginkább figyelemre méltó döntése az volt, hogy felhívta a tagországok figyelmét a színházi képzés fontosságára, s lépéseket tett annak érdekében, hogy a világ minden táján „mozgósítson” francia nyelvű színházi szakembereket a fiatalok képzésére. (Jelenleg az Interneten több lista is létezik ezeknek az oktatóknak az adataival. A pécsi szervezők által összeállított lista nyitott, folyamatosan várjuk a jelentkezőket.)

Az FTLF formája

Négy napon keresztül folynak az előadások: a jelentkező magyar és külföldi középiskolák 25-30 perces darabot mutatnak be francia nyelven. Vannak „sztár-szerzők”, akik minden fesztiválon több művel is ott vannak (Molière, Ionesco), de szerencsére újabban egyre több a „kreáció”, amely általában közös tanár-diák munka. Minden fél nap után összegyűlnek az érintettek, s egy vitavezető által irányított beszélgetés indul a látott produkciónkról. Baráti kerekasztal beszélgetések ezek, amelyeken a darab alkotói – tanárok és diákok – szembe-sülnek a közönség és a szakmabeliek véleményével. Sokszor ezek a fesztivál legerősebb pillanatai: igazi nagy vitává változik, amely már néha nem csak arról szól, milyennek kell lennie a jó színháznak, hanem arról is, mennyire másképp látják a világot a fiatalok és tanáraik.

A beszélgetés francia nyelven folyik. (Nem kötelező módon: például, ha a francia nyelven megfogalmazott kritikai megjegyzést nem értik az érintettek, gyakran élénk magyar beszélgetés indul, majd ennek francia fordítása következik a teremben ülő külföldiek miatt.)

Az esti program egy hivatásos színházi előadás, koncert vagy táncest, s egyszerre több programot kínálunk. A tág értelmezésben vett frankofónia köti össze tematikailag ezeket a programokat: belefér a New Orleans-i jazztől kezdve, a breton-ír népzene, s az afrikai ütős koncerten át, a báb-, illetve mozgásszínházi produkciókig.

A vasárnap a francia anyanyelvű produkciónk napja, majd ünnepélyes zárásra gyűlnek össze a résztvevők. Itt hirdeti ki a francia kulturális attasé, hogy a Fesztiválok Fesztiváljára melyik csapatot delegálják a szakmabeliek. Sokáig ügyeltünk arra, hogy minden résztvevő csoport kapjon ajándékot és elismerést, amely persze nem mindig szakmai, hanem inkább emberi dicséretet és biztatást jelentett, könyvjutalmakkal kísérve. Tavaly óta a legjobb magyar előadásokat (4-6) különdíjjal jutalmazza a fesztivál: a Francia Intézet jóvoltából külföldi fesztiválokra való részvételhez kapnak anyagi támogatást.

Az FTLF szervezői

A franciául tanuló régi és jelenlegi diákokból, szülőkből közös csapat alakult, amely elvégzi a szervezéssel járó feladatokat. A diákok a fesztivál lebonyolításának napjaiban vállalják a készenléti ügyeletet is, hiszen 500 ember napi 6-8 helyszín közötti „mozgatása” nem kis feladat. Aki szervezett már sok fiatal részvételével zajló több napos rendezvényt, jól tudja, hogy óhatatlanul is előbukkannak olyan problémák, amelyeknek táptalaja az egyéni szabadságérzést adó, eufórikus pillanatok teremtő hangulat. A fesztiválokhoz szokott pécsi polgárok jól viselik az ebből származó feszültségeket, s általában elmondható, hogy barátsággal és megértéssel fogadják a fiatalokat. A szervezésben megbízható helyi partnereink vannak: főleg a pécsi Alliance Francaise-zel és a Janus Pannonius Tudományegyetem Frankofón Tanszékével tudunk közös programokat szervezni.

Anyagi segítséget kapunk az Európa Tanácstól, a Francia Nagykövetség Kulturális Osztályától, az Oktatási Minisztériumtól, a Francia-Magyar Ifjúsági Alapítványtól, a Franciatanárok Szövetségétől, Pécs városától, a Baranya Megyei Önkormányzattól, s természetesen alkalmi helyi támogatóink is vannak (egyre kevesebb). A francia nyelvű színjátszás támogatására és ügyeinek intézésére 1996-ban alapítványt hoztak létre a fesztivál szervezői (Alapítvány a Francia Nyelvű Diákszínjátszásért).

A pécsi fesztivál csak egy állomása a tanév során folyó francia nyelvű színjátszó tevékenységnek. A Francia Nyelvű Diákszínjátszásért Alapítványnak, a Janus Pannonius Tudományegyetem Frankofón Tanszékének és a Francia Intézetnek a szervezésében minden ősszel olyan egy hetes továbbképzést kínálunk, ahol az idegen nyelvű színjátszás módszertani és technikai kérdéseiben járatos előadók foglalkoznak azokkal a tanárokkal, akik a következő év francia nyelvű fesztiváljaira készítik fel diákjaikat. A továbbképzés és a fesztiválok között hosszú az idő: ha a tanárok ez idő alatt szakmai segítségre szorulnak a csoport felkészítésében, kérhetnek szakmai segítséget. A Francia Intézet vállalja a szakemberek napidíjának fizetését, az iskola az utazási költségét.

